

UVODNA RIJEČ

Pred čitateljima je još jedan broj *Vjesnika bibliotekara Hrvatske (VBH)* u tekućoj, 2023. godini. Time je nastavljen zacrtani plan da se *VBH* objavljuje u tri broja godišnje. Razlozi za takav pristup dvojaki su: s jedne strane pojedini brojevi *VBH*-a bili su iznimno opsežni s dvadesetak i više radova, što je usložnjavalo postupak pripreme i povećavalo trošak tiskanja; s druge strane tempo kojim se izdaju tri broja godišnje jamči autorima da će njihov rad, ako je pozitivno ocijenjen u recenzijskom postupku, biti objavljen u kraćem roku u odnosu na datum pohranjivanja rukopisa u sustav, što mnoge kolege dodatno motivira kada se radi o postupcima napredovanja u viša stručna ili znanstvena zvanja. Vjerujem da ažurnost u objavljivanju i ponuda mogućnosti da se radovi predaju u OJS (Open Journal System) tri puta tijekom kalendarske godine značajno utječu na odluke potencijalnih autora da svoje radove predaju upravo u naš časopis. Nezanemarivo je pritom i da nas Scopus uredno prati indeksiranjem svakog broja vrlo brzo nakon njegove *online* objave.

Budući da je nakladnik *VBH*-a, Hrvatsko knjižničarsko društvo, poput mnogih drugih stručno-znanstvenih udruga, ovisan o pritjecanju financijskih sredstava ne samo od pretplate (koja je nažalost u opadanju) već i iz proračunskih sredstava Ministarstva kulture i medija i Ministarstva znanosti i obrazovanja (koja su vrlo skromna, poglavito kada se usporede sa sredstvima koja se dodjeljuju drugim časopisima slabije vidljivosti i ugleda), bilo je potrebno uložiti dodatne napore da se osigura barem *online* objava, nakon koje bi, ovisno o prikupljenim sredstvima slijedio i tisak. Pritom su novo Tajništvo HKD-a, kolege Vedran Bužančić i Katarina Juričev-Martinčev te predsjednica Društva kolegica Jasenka Pleško bili velika podrška, na čemu im Uredništvo iskreno zahvaljuje.

Čitatelje će sigurno zanimati i to da je tijekom proljeća i ljeta priređen prijedlog novog *Pravilnika o nakladničkoj djelatnosti* koji čeka usvajanje na Glavnom odboru. Time će postupci i procedure biti jasno zacrtani, što će nesumnjivo olakšati rad Uredništva, glavne i odgovorne urednice te tehničkog urednika kojeg dosad nismo imali.

Držim da je važno istaknuti da *VBH* privlači i autore iz inozemstva, što je svakako jedan od dokaza njegova ugleda i očekivanog rasta važnosti u kontekstu pozicije unutar trećeg kvartila, odnosno nastojanja da se poradi na još boljem pozicioniranju s obzirom na broj citata.

Ono na čemu Uredništvo nastoji jest prijava u WoS te unaprijeđenje recenzijskog postupka prije svega edukacijom potencijalnih recenzenata, za što je iskazano zanimanje skupine mlađih kolegica i kolega.

Tijekom 2023. godine pohranjena su 52 rukopisa, 12 ih je odbijeno (urednički ili recenzentski), što iznosi 23 % odbijenih radova. Uključujući ovaj broj, tijekom 2023. godine objavljeno je ukupno 40 radova, od toga 10 izvornih znanstvenih radova, sedam preglednih radova, 13 prethodnih priopćenja i 10 stručnih radova. Zanimljiv je podatak o broju prethodnih priopćenja koji ukazuje na to da se autori zanimaju za istraživačke postupke, ponajviše vezano za teme s kojima se susreću u svom radu i koje su gotovo bez iznimke povezane s novim pristupima i uslugama u knjižnicama, a da pritom najavljuju nastavak svojih istraživanja uz uporabu cjelovita znanstvenoistraživačkog aparata. Naime zamjetno je da se u većem broju provedenih istraživanja autori oslanjaju na ponuđene *online* alate (naprimjer, *online* upitnici), ali da nedostaje dublja analiza i usporedba s rezultatima sličnih istraživanja provedenih u drugim sredinama, ili se pak usredotočuju samo na knjižnicu u kojoj rade. Razvidno je da hrvatsko knjižničarstvo i akademska zajednica u polju informacijskih i komunikacijskih znanosti imaju značajan potencijal među novim naraštajima te da i predstavnici „starije generacije“ i dalje obrađuju zanimljive i nadasve korisne teme. Držim da budućnost kvalitete *VBH*-a ne bi trebala biti upitna, što dokazuju i radovi u ovome broju svojom tematskom raznolikošću, odabirom pristupa i metoda te savjesnim prihvaćanjem recenzentskih komentara i prijedloga za poboljšanje tekstova.

Na početku broja čitatelji će pronaći rezultate provedene citatne analize publiciranih radova *Vjesnika bibliotekara Hrvatske* unutar baze Scopus u kojoj je časopis indeksiran i baze WoSCC u kojoj nije indeksiran, ali u kojoj su njegovi radovi citirani. Analiza M. Čuljak provedena je na korpusu svih brojeva *VBH*-a od 1950. do 2022. godine. Rezultati su vrlo zanimljivi i poticajni, poglavito Uredništvu i nakladniku, jer ukazuju na dosadašnja postignuća i moguće/potrebne iskorake.

O publikacijskim praksama autora iz društvenoga i humanističkoga područja u Republici Hrvatskoj s obzirom na područje znanosti u kojem djeluju i akademski status kojem pripadaju piše N. Peša Pavlović. Istraživanje je provedeno od srpnja do rujna 2021. godine metodom anketiranja 319 ispitanika iz društvenog i 292 ispitanika iz humanističkog područja znanosti u Republici Hrvatskoj u različitim akademskim zvanjima.

Istraživanje kolega iz Španjolske i Bosne i Hercegovine, J. Boté-Vericada, J. Minguillón i E. Adilović, usmjerilo se prema saznanjima o percepciji studenata knjižnične i informacijske znanosti (KIZ) u tri zemlje: Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Španjolskoj, posebno o načinima, navikama, motivaciji i razlozima koji ih

potiču na pretraživanje obrazovnih videa na YouTubeu. Istraživanje je provedeno uporabom metode fokusne grupe.

U *VBH*-u je zamjetan izostanak radova iz područja školskog knjižničarstva, pa je tim dragocjeniji prilog autorica A. Pavin Banović i T. Vukić o načinima poticanja čitanja i razvijanja čitalačke pismenosti učenika srednjih škola u Godini čitanja 2021. godine. Provedeno je istraživanje interdisciplinarno, pripada informacijskim i komunikacijskim znanostima, preciznije medijskim studijama i knjižničarstvu, a temeljilo se na uporabi kvalitativne metode analize medijskih sadržaja i tekstova s fotografijama čiji su autori školski knjižničari. Korištena su mrežna mjesta srednjih škola u Istarskoj, Osječko-baranjskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Autorice I. Marić, K. Dumančić i M. Šimunović s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu predstavljaju rad o važnosti koncepta otvorene znanosti, ističući pritom povezanost, primjenu koncepta otvorene znanosti unutar sektora visokog obrazovanja i brojne europske inicijative koje se razvijaju među različitim organizacijama s ciljem zagovaranja otvorene znanosti. Koristeći primjer Knjižnično-dokumentacijskog centra Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, autorice nastoje pokazati kako je slijedeći primjere dobre prakse moguće približiti se integrativnom pristupu otvorene znanosti unutar akademske zajednice.

Još jedan interdisciplinarno zasnovan rad autora iz područja informacijskih znanosti i arheologije, N. Pintarića i D. Vujevića, ukazuje na potencijale kolaborativnih istraživanja. Rad utvrđuje i opisuje čimbenike oblikovanja istraživačkih podataka povezanih s arheologijom i otvorenom znanosti kojima se može utjecati na unaprjeđenje kvalitete otvorenih istraživačkih podataka u svrhu njihove ponovne uporabe u novim istraživanjima i arheološkoj zajednici. Istraživanje je provedeno metodom sadržajne analize dostupnih članaka i publikacija koji su proizašli iz znanstvenih istraživanja te projekata u području arheologije i otvorene znanosti.

O djelovanju, postignućima i izazovima Galerije VN pišu S. Ciglar, O. Majcen i S. Ostoić iz Knjižnice Vladimira Nazora u Zagrebu. Autorice su nastojale ukazati na značajno mjesto Galerije VN kako unutar narodnih knjižnica i njihovih progresivnih usmjerenja tako i unutar doprinosa razvoju suvremene vizualne umjetnosti u Hrvatskoj u proteklih pedeset godina. Provedeno istraživanje zasniva se na analizi pisanih dokumenata i primarnih publikacija o Galeriji VN, čime je dan povijesni uvid u njezin nastanak i izgradnju te obim izlagačke djelatnosti na području suvremene umjetnosti od 1972. do 2022. godine.

O potencijalima narodnih knjižnica kao važnog oslonca u provedbi turističkih programa raspravljaju T. Lončarić Šubaša i I. Blažeković iz Narodne knjižnice „Petar Preradović“ u Bjelovaru. Cilj provedenog istraživanja bio je utvrditi koliko i kako narodne knjižnice s područja Bjelovarsko-bilogorske županije sudjeluju

svojim uslugama i programima u kreiranju kulturno-turističke ponude, jesu li lokalne zajednice prepoznale njihov rad kao značajan za razvoj kulturnog turizma, jesu li vidljive kao zanimljivost turističkim posjetiteljima te u kojoj mjeri ostvaruju suradničke i partnerske odnose u promociji kulturnog turizma svoga kraja.

Da su hrvatske narodne knjižnice aktivni promicatelji novih i raznovrsnih usluga, svjedoči i rad K. Mandić i I. Grković u kojemu istražuju zadovoljavaju li programi zdravstvene podrške potrebe korisnika Gradske knjižnice i čitaonice Vinokovci i jesu li ti programi prepoznati kao programi namijenjeni njihovoj dobrobiti i promicanju kvalitete života.

F. Bišćan i K. Krpan predstavljaju rezultate vrednovanja zadovoljstva učitelja, knjižničara i djece kreativnim radionicama provedenima na temelju tradicionalnih priča te ukazuju na mogućnosti korištenja različitih metoda poučavanja koje potiču na kritičko promišljanje kod djece u dječjim knjižnicama (narodnim i školskim) i u školama. Rad se temelji na vrednovanju kreativnih radionica koje su održane u okviru Erasmus+ projekta „Traditional children’s stories for a common future – TRACE“ u suradnji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu s Knjižnicama grada Zagreba.

Zadovoljstvo korisnika platformom Zoom u Knjižnicama grada Zagreba (KGZ) istražili su M. Bily, A. Cvitković i T. Kliska. Anketom je ispitano kako i koliko djelatnici KGZ-a koriste platformu Zoom. Rezultati istraživanja potvrdili su da je platforma Zoom koristan i jednostavan alat za provođenje programa na daljinu, najviše za prisustvovanje događanjima za knjižničare, u manjoj mjeri za organiziranje i vođenje događanja za korisnike te da, unatoč jednostavnosti korištenja, djelatnici nailaze na određene poteškoće.

O notama kao izvoru informacija o ranoj diskografskoj proizvodnji u Hrvatskoj piše Ž. Radovinović koja prikazuje rezultate istraživanja u okviru znanstvenog projekta „Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih“ koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost. Na temelju opsežne mrežne diskografije koja je nastala za potrebe projekta predstavljeni su rezultati analize raznih vidova ulančanosti industrije zvučnih snimki s drugim polugama glazbenog života, kao i njihova zastupljenost u domaćem notnom izdavaštvu.

Polazeći od toga da radi u knjižnici koja je velika po broju zaposlenih i fondu, a složena po broju radnih procesa i aktivnosti koje se u njoj obavljaju, I. Tokić predstavlja interni projekt Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu kojemu je cilj bio omogućiti učinkovito upravljanje radnim procesima, za što je jedan od ključnih preduvjeta ispravno i ažurno izvještavanje o radu. Kako bi se unaprijedio postojeći sustav izvještavanja, Povjerenstvo za uvođenje promjena u kvartalnom izvještavanju djelatnika dobilo je dvostruku zadaću: izraditi novu shemu vredno-

vanja učinkovitosti rada djelatnika kroz kvartalno izvještavanje o radu te normirati poslove ustrojenih radnih mjesta na razini jedinice rada i vremena potrebnog za izvršenje jedinice rada.

Proteklih godina poraslo je zanimanje hrvatskih knjižničara za posjete inozemnim knjižnicama zahvaljujući programu stručnog usavršavanja knjižničara u sklopu Erasmus+ programa. Na tom tragu kolegice A. Peranić i L. Miškić Barunić iz bjelovarske Narodne knjižnice „Petar Preradović“ koje su boravile u Litvi, u svom radu opisuju knjižnične usluge i programe za odrasle u dvjema istaknutim knjižničnim ustanovama: Narodnoj knjižnici Adomas Mickevičius i Nacionalnoj knjižnici Martynas Mažvydas, koje su smještene u glavnom gradu Litve, Vilniusu. Na temelju proučavanja strukture, organizacije i raspona usluga spomenutih knjižnica nude prikaz širokog spektra knjižničnih usluga i programa u Litvi.

M. Pranić iz KGZ-a donosi cjelovit prikaz programskih aktivnosti poticanja mladih na čitanje i umjetničko stvaralaštvo u Knjižnici Marije Jurić Zagorke. Pošavši od toga da je sposobnost čitanja i želja za čitanjem bitan preduvjet osobnog razvoja, ukupne kvalitete života pojedinca, ali i sudjelovanja u kulturi, kvalitetnim se programima za mlade knjižnica pokazuje kao bitno središte društvene podrške usmjerene mladima.

Naposljetku donosimo i rad M. Živko o semantičkom objavljivanju koje koristi koncepte i alate semantičkog *weba* jer se pokazalo da se uobičajen način publiciranja znanstvenih radova suočio s brojnim poteškoćama, pa je bilo potrebno osigurati metode automatske organizacije publiciranih radova. Cilj rada jest definirati značenje semantičkog objavljivanja znanstvenih radova te usporediti FaBiO i FRBR DL te FaBiO i BIBFRAME na temelju analize bibliografske ontologije FaBiO metodom komparacije s FRBR DL-om te BIBFRAME-om.

Kroz pregled radova u ovome broju nastojalo se pokazati da se ne samo svakim danom povećava broj autora u *VBH*-u koji dolaze iz svih vrsta knjižnica i akademske zajednice već i da se radi o suvremenim temama koje autori prate i istražuju. Vjerujem da će svaki od čitatelja naći u ovom broju bar ponešto zanimljivo te da će biti potaknut i da osobno zađe u područje otkrivanja novih tema, istraživanja zanimljivih pojava i usporedbi postignuća s onima iz drugih sredina.

Tatjana Aparac-Jelušić
glavna urednica